

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. oktobra 1872.

O b s e g: Naznanilo začetka kovaške in živinozdravniške šole v Ljubljani. — Goveje kuge se bojimo, gobčnico in parkeljnico pa že imamo v deželi. — Krompir po Gülihovem načinu sajen. Goveda. Čebele. Hartnerjevo drevo ali oralo. Šola. — Priporočilo ameriškega črnega krompirja in pa žlahnih hrušek. — Kako so se obnesli novi panjovi. — Postava za Kranjsko deželo zastran rabe, napeljevanja in odvratanja vodá. (Dal.) — Gospodarska novica. — Poročili o Matičinih zborih. — Občni zbor Glasbene matice. (Konec.) — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naznanilo začetka

kovaške in živinozdravniške šole v Ljubljani.

Novo šolsko leto v tej šoli se začne prvi teden po vseh Svetih.

V kovaško šolo se jemljejo kovači, kateri se hočejo kovanja zdravih, napačnih in bolnih kopit in ozdravljanja kopitnih bolezni popolnoma naučiti, da ne bodo vse svoje žive dni le mojstri-skaze, ampak pravi mojstri, katerim morejo gospodarji svoje konje s polnim zaupanjem izročiti. Ta šola trpi pol leta.

Kdor hoče v to šolo vzeti biti, mora se pri podpisnem vodstvu izkazati: 1) z domovinskim listom, 2) s pismom, da se je pri kakem mojstru že navadnega kovaštva izučil, 3) s spričo svojega fajmoštra, da je lepe in poštene obnaše, in 4) da zna domači jezik vsaj brati, če ne tudi pisati.

V živinozdravniško šolo, ktera celo leto traja, se jemljejo kovači, pa tudi drugi, kateri niso kovači, kmetijski ali drugi mladenči, katerim je za to, da se ali za svoje lastno gospodarstvo naučijo bolno živino gleštati, ali kateri želijo v potrebi pripravni živinozdravniški pripomočki biti.

Ti se morajo izkazati: 1) z domovinskim listom, 2) s spričalom svojega fajmoštra, da so lepe in poštene obnaše, in vsaj 18 let stari, in 3) da znajo slovenski brati in pisati, ker je nauk v domačem jeziku.

Nauk v obeh šolah je brez plačila; vsak učenec ima le skrbeti za to, da si za šolski čas oskrbi živež in stanovanje.

Vse bolj na tanko se izve v tej šoli v Ljubljani na spodnjih Poljanah.

Naj bi vsi naši župani, ki po lastnih skušnjah poznajo živo potrebo tacihi ljudi, ki so v učenem podkovstvu izurjeni tudi za napačna in bolna kopita, in ki vedó, kako potrebna jim je pametna pomoč pri boleznih domače živine, si pač na vso moč prizadeli, da bi vsaka občina (srenja) imela tacega človeka, kteremu morejo gospodarji brez skrbi podkovstvo in ozdravljanje svoje živine izročiti. Gotovo se v vsaki občini najde pošteni mladeneč bistre glave, ki je za to šolo pripraven; tacemu naj občina pomaga, da more v Ljubljani šolo obiskovati; vsaj stroški niso veliki, da se eno leto tu preživi, in če se je dobro izučil potrebnih naukov, da potem pride v občino nazaj kot pomočnik v boleznih. Duhovni gospodje pa so naprošeni priporočati žu-

panom in drugim umnim faranom, naj ne zanemarjajo tega, kar je na veliko korist gospodarstvu vsake občine; vsaj je pripoznano, da živina je največje bogastvo kmetovo, in da je škoda velika, ako jo zgubi včasih le zato, ker ni bilo pametne pomoči.

Vodstvo kovaške in živinozdravniške šole v Ljubljani 1. oktobra 1872.

Goveje kuge se bojimo, gobčnico in parkeljnico pa že imamo v deželi.

Našim gospodarjem v opomin.

Na Štajarskem in drugod imajo to bolezen že več časa, zdaj jo imamo tudi na Kranjskem.

Gobčnica (bolezen v gobcu) in parkeljnica (bolezen na parkljih) se prikažeta večidel skupaj na enkrat; včasih je ena, včasih druga huja. Obe napačate govejo živino, pa tudi drobnico in prešiče. Živina ne more jesti, ker ima bolečine v gobcu; slina se jej cedijo z gobca; bulice in mehurci se vidijo v gobcu itd. Pa tudi mirno stati ne more, ampak stopa sèm ter tje, ker ima bolečine v nogah, in stoka.

Pri gobčnici in parkeljnici so iz začetka gobec in parklji vneti, zato bolečine. Po vnetji pa prestopi bolezen v drugo bolezen; gnojiti se začne mehurci v gobcu, pa tudi parklji, ki včasih odgnjijejo.

Bolezen pride večidel kakor blisk z zraka (ljufta) čez živino veliko vasi in mest; ko se je pa vrnila v živino, potem pa jo tudi živina naleze od živine, in zato prav kužna postane.

Zdravila so izprva prav lahka; vsak si jih lahko doma naredi.

Za gobčnico vzemi polovico vode, polovico je-siha in njima primešaj malo medú (strdí); v to vodo pomoči mehko cunjico, pa gobec rahlo izmivaj kake 4krat na dan nekoliko dni. Bolezen trpi vselej kakih 10—14 dni. Mehke reči daj živini jesti, in pijači primešaj otrobov. Pomisli, da je gobec boleč. Zato jej v gobec tudi nikoli ne dajaj ostrih zdravil, popra, češnja ali kaj tacega. Strup so jej!

Pri parkeljnici postavi živino na suho steljo, in ovij jej parklje s cunjami, ki jih večkrat na dan močiš z mrzlo vodo; tudi kislo zelje v cunjah ovij okoli parkljev in ga včasih pomoči z mrzlo vodo.

To je vse. Če vnetje prestopi v druge bolezni, pokliči pametnega zdravnika.

Sicer pa zdravo živino v drug hlev prestavi, da ni z bolno skupaj.

Živinski sejmi so prepovedani v taci krajih, kjer je ta kužna bolezen.

Krompir po Gülihovem načinu sajen. Goveda. Čbele. Hartnerjevo drevo ali oralo. Šola.

Krompir se je letos sploh dobro obnesel krog nas, posebno pa po Gülihovem načinu sajen. Živa priča temu je velik kup čez pest debelega krompirja, ki je izrastel na primerno majhnem prostoru. Ko sem spomladi sadil celi krompir 2 čevlja na dolgo in 2 do 2½ čevlja na široko, so me skoro vsi, ki so to novo prikazen videli, za norca imeli ter rekli, da celi krompir znorí, to je, da naredí brezbrojno veliko stebelj na kviško, spodej pod zemljo pa je krompir le tak kakor šiške. To je res, zanikern zvržek ne more čuda delati; al če se vzame debel krompir, ki nima preveč očes (najbolje je, če jih ima 4 do 6), se pa vidi, kako močna stebela požene in vsako ima tudi moč, delati debele podzemljice. Ozir naraznosti in globočine pri sajenji je prav pravo naznanil g. Mencinger-Golski. Prihodnje leto bodemo večidel sadili podzemljice po njegovem nasvetu.

Kedar se piše prostemu ljudstvu o goveji ali kaki drugi živini, naj se nikoli ne reče, da ste za male gospodarje včasih boljše dve mali kravi nego ena velika, in sicer zato ne, 1) ker je majhna goveja živina večidel zato majhna in tršasta, ker je zamorjena, 2) pritlikava govedina je le slab stroj za napravljanje mesa, mleka in gnoja, 3) ker je pri majhni živini kakor pri veliki, se ve da pri enakem številu, ena in tista postrežba in isti trud. Ako bi bilo vse eno, ne bi sl. kmetijska družba tako drago plačevala velikih in izvrstnih goved, žebcev, prešičev in ovac. Skušnja me samega uči, da boljše je eno lepo kravo imeti kakor tri zanikerne repe pri jasliah, ali pa manj pa lepe kot veliko slabih; lepo je zmirom lepo, a tudi dobro.

Čbele so se letos krog nas kaj dobro obnesle; le škoda, da jih ljudje preveč opuščajo in se v tej reči novosti ne poprimejo, to je po kmetijski družbi vpepljanih panjev. Več čbelarjev je reklo, da že več let niso bile tako težke, kot letos. Vsaj ni nobene živalice, da bi tako malo potrebovala kapitala, da bi tako kratkočasna bila pa toliko dobička donašala, kot čbelica!

Vse hvale vredno je Hartnerjevo železno oralo narejeno blizo tako kakor domače leseno, samo da ima podsad železno in da železna deska na desni strani suče precej nad lemežem brazdo tako na okoli, da živina nič ne trpi proti lesenemu, ki le riže, in da se vsaka rušnja ali brazda popolnoma narobe prekucne. Tudi ravnati je tako lahko, da nobene moči ne potrebuje; vse spodreže, vse preobrne, trpi pa za 3 lesene. V naših dveh občinah imava le dva tak plug, jez in pa vrli kmetovalec Paternoster. *) „Pa že spet železno drevo! kaj vendar si vse izmislite!“ — mrmra marsikaka razmršena trda glava poskuša „novo mašino“. — To bo še le klepetanja, več ko ropota v mlinu, ko spomladi napravim izgledno gnojišče in pa nov slamorezni stroj. Eni bodo kakor sedaj kričali: to je vse neumno; nekdanj ni bilo tega, pa smo vse eno kruh jedli pa boljega ko sedaj! — drugi pa: on ima že svoje pod klobukom!

Kar se šolstva tiče, moram naznaniti svetu, da tudi ono v naši fari St. Jakobu na Savi dobro napreduje ter obeta boljše bodočnost. Glogovih in drevesnih belinov je šolska mladež letos nalovila na tisoče po ukazu vrlega šolskega učenika Martina Brežnika. —

*) Kdor želi vse hvale vredno Hartnerjevo drevo, naj piše njemu v Polšane (Pölschach) pri Celji. Veljá le 11 gold. 50 kr. z vožnjo vred. Pis.

Tudi z novim gosp. župnikom Ig. Böhm-om je vse zadovoljno in ga močno spoštuje zaradi velicega prizadevanja požlahniti ljudstvu srca.

Marsikak ravs in kavs je že pojenjal. Kjer ljudstvo uboga, tje ne pride nadloga. — Kaj nam pomaga vse nemčurstvo in vse napačno liberaluštvo, ako ostanemo robovi in hlapci nemštvu! Nam Slovencem, kakor vsacemu drugemu narodu na svetu se pomaga do omike in znanstva le po naravni poti maternega jezika. Vsaj so nam še dosti dolgo vbijali tuji jezik v glavo in smo v celi fari samo 4 med 1100 prebivalci, ki pravilno nemški znamo. Matica, družba sv. Mohora in še druge slovenske knjige ter gospodarske „Novice“, to je naša zdrava hrana, duhoven in učitelj pa sta nam naša učenika. Povejte nam, kdo drug pa se briga za to, da bi nas kaj podučil in revežu kmetu pripomogel, da bi si lože kruh pridelovali.

Na Pešati.

A. P.

Priporočilo ameriškega črnega krompirja in pa žlahnih hrušek.

Gospod Ignacij Jelovšek na Vrhniki, mož, kateri ima živo srce tudi za napredek gospodarstva, si je naročil že pred dvema letoma mnogohvaljeni ameriški krompir, ki je črnkast po vnanji podobi in se zato „črni krompir“ imenuje. Skušnje so mu potrdile, da je posebno dobro blago kupil, čeravno je bilo drago. Ta krompir, česar smo se tudi mi sami prepričali, je kaj okusen; debelosti je navadno take kakor jajce, pa silno rodoviten je v vsaki zemlji; tudi prenesen v našo deželo še ni nikoli gnjil. Ker je imenovani gospod letos precej tega krompirja pridelal in ga, kakor slišimo, tudi nekoliko prodá, da se razširi po deželi, zato naj se obrne do njega na Vrhniko (Oberlaibach); rad mu bo postregel na funte ali cente, funt neki po 7 novih kraje.

Videli smo pa in tudi poskusili dve sorti njegovih jako žlahnih hrušek, ena se imenuje „Napoleon III.“, druga „Maria de Gloria“. Pač želeti bi bilo, da bi imeli na tisoče tacihi dreves v naši deželi. Domoljubni gospodar bo rad kolikor bo mogel spomlad cepičev dal brez plačila sadjerejcem, ki se do njega obrnejo.

Kako so se obnesli novi panjovi.

V Sodražici na Dolenskem.

Tudi meni je dolžnost, da povem svetu, da moja dva panjova, ki mi ju je podelila sl. kmetijska družba Kranjska, sta se prav dobro obnesla. Očitno se zato zahvaljujem omenjeni družbi. Sumperjev panj je tehtal 55 funtov, Porentov pa 50 funtov, — res lep pridelek! Zato tudi jaz potrdim, kar je „Pratika“ rekla, da — dokler ne bodo vsi čbelorejci imeli omenjenih panjov — ne bodo prišli do prave oblasti čez čbele, kajti le s takimi panjovi dobí čbelar popolnoma oblast, ž njimi ravnati po svoji volji. Koliko pa je to v mnogih razmerah vredno, to mi bode gotovo rad potrdil vsak umen čbelár. Naj bi si tedaj povsod take panjove vpeljali.

Vatroslav Pužlj.

Postava za Kranjsko deželo zastran rabe, napeljevanja in odvracanja vodá.

O prestopkih in kaznih.

(Dalje.)

§. 59. Ako pa taki pomisleki ali javne koristi niso na poti prošnji, ali če prosilci, akoravno so se jim pomisleki razodeli, ne odstopijo od svojega namena,